

2762

Trolltyg.

Trolltyg har ingen makt över dem, som ej äro kon-
firmerade.

Trolltyg.

2762

Vättar.

Det finns en sorts underjordiska varelser, som kallas vättar, och som inte låta nyfödda barn vara i fred.

Min mormor hade ett barn, som aldrig fick vara i fred för vättarna, när det var nyfött. Alltjämt buro de bort det, än bak vedlåren, än bak sopkvasten, så att föräldrarna fick leta efter det på alla möjliga ställen.

Likadant var det, när min dotter Bina var född. Vättarna oroade det alltjämt. Men min mor lärde mej att sy in vättejus i lindan, och sedan fick det vara i fred. Och mor gick med en krita och ritade kors och streck lite här o var, också det för att befria barnet från vättarna.

Vättar.

Vattenväsen.

På Gunnebo i Olofström bodde en familj. Frun i huset fick aldrig någon ro om nätterna. Då gick de till en klok gubbe i Olseröd. Han sade till dem, att de skulle lägga ett knyte med vitlök, bävergäll och kamfert i ett hörn av sängkammaren. Men detta hjälpte inte. Då gick de till den kloke gubben igen, och nu rådde han dem att röka med "Grevinnan Spirtus rökelse". Detta gjorde de. På natten precis kl. 12 började det bösta o döna i sängkammaren. Då sade mannen i huset till sin hustru: "Ja har aldrig trott på dina dumheter förut, men nu gör ja dä." Och precis som han sagt detta, försvann oväsendet, och frun fick sedan ro om nätterna.

Doktor Nauman sade sedan, att det var vattumannen, som gått igenom huset och oroat frun. På det ställe där huset stod, hade förut flutit en bäck, i vilken vattumannen haft sin boning. Men frun var söndagsbarn och såg och hörde därför mer än andra.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2762

Vattenväsen.

Vattumannen.

Gengångare.

Länsman Frick sänkte sej med flit i en sjö. Han blev oppdragen och begravd, men han fick aldrig någon ro i graven. En gubbe, som hette Jon, brukade möta honom om nätterna. En gång, när de möttes, sade Jon: "Ja tror, befallningsmannen ä ute o går i nött mä." Knappt hade han sagt detta, förrän han fick sej en lusing. Men då gick Jon till prästgården och talade om alltihop. Där var tre präster, Vilborg, Holst och Svensson, församlade. De gingo med honom ut på vägen, men då Frick ej syntes till där, gingo de upp på kyrkogården. Där funno de Frick, liggande ovanpå sin grav. Men Vilborg mante ner honom i sin grav och befallde honom att ligga där.

Gengångare.

Gengångare.

När svärfar arbetade på bränneriet i Ljungryda, var där också en karl ifrån Grännum. När denne gick hem om kvällarna, brukade han vid Skrivarehagen möta en man, som han visste var död, flera kvällar å rad. Svärfar sa till den där karlen från Grännum, att näst han mötte gubben, skulle han fråga honom, vem han var, och varför han gick där. Nästa kväll han mötte honom, sade han: "Ä dä du Kalle?" "Ja, dä ä dä," svarade mannen. "Va går du här etter?" återtog den förre. "Ja får ingen ro i graven," sade mannen. "Skulle du vilja taga ett ben, som ligger i mitt skåp där hemma och lägga det på kyrkogården. Jag lånade det där en gång, för att jag skulle få bra brännvin och glömde sedan att lägga det tillbaka igen." Mannen från Grännum lovade att göra så och gjorde det också, och sedan hörde han aldrig av Kalle mer.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2762

Gengångare.

Gengångare.

När vi flyttade hit till Jämshög år 1889, bodde en skräddare Sandberg med hustru och två barn i våningen ovanpå oss. Emellertid rymde mannen från hemmet, och kort därefter dog frun. De hade det mycket fattigt, och därför tog jag an de små barnen så länge. Natten innan jag skulle lämna dem ifrån mig till en annan familj, fick jag besök av deras döda mor. Hon kom in till mej precis kl. 12, tog med sin kalla hand först min ena sedan min andra hand och höll i sin. Jag blev rädd och började läsa Fader vår, och då släppte hon dem. Jag såg henne inte, men min dotter Bina, som är söndagsbarn och därför ser mer än andra, hade sett henne så tydligt. Jag talade om alltihop för skolläraren, och han trodde, att den döda hade kommit för att tacka mig, för att jag hade haft vård om hennes små barn.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2762

Gengångare.

Isl.
Länshög

Uppf. Ruth Johansson⁷ 1930.
Ber. Kristina Engqvist.

Hur en människa blir mara eller varulv.

Förr var det vanligt, att havande kvinnor kröpo igenom en fölham för att undgå smärtor vid förlossningen. Men om en kvinna gjorde detta, blev barnet en mara, om det var en flicka, och en varulv om det var en gosse.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2762

Mara och var-

ulv.

Mara.

En ung man plågades av maran. Hon la sej över bröstet på honom om nätterna. En natt hade han hittat ett hål i ena hörnan av rummet, och han skulle just sätta dit en plugg, för han trodde maran kom därifrån, då han fick se ett litet nätt fruntimmer sitta där. "Var ä du ifrån?" sa han, men det visste hon inte alls. Men han blev mycket förtjust i henne och gifte sig med henne. Ofta frågade han henne, varifrån hon var kommen, men aldrig visste hon det. Då tog han en gång bort pluggen och visade henne hålet och sade: "Därifrån ä du kommen." "Kling klång, långt ifrån England," sa det lilla fruntimret och försvann och syntes aldrig mer. Och mannen sörjde så efter henne.

Mara.

J. J. J. J.

2762

Hur en människa kan befrias från att vara varulv.

Varulv.

Om en människa har råkat bli varulv, kan han befrias därifrån genom att en annan spottar honom i ansiktet och säger: "Tvi, din lea varulv."

Varulv.

En fin herre i Karlshamn hade blivit varulv. Min mor tjänade på ett fint ställe i den stan, och i det hemmet umgicks han. Men om nätterna kom han till henne och lade sej över bröstet på henne, för det gör varulvar, och plågade henne så, att hon inte fick sova. Och många gånger, när hon mötte honom ute i stan, tänkte hon spotta honom i ansiktet och säga: "Tvi, din lea varulv", så hade det gått bort, men hon vågade inte. Och det var många, som sa till henne, att det skulle hon ha gjort. Hon kunde ha fått hundratals kronor för det, ty han plågades ju så förfärligt av att vara varulv.

Varulv.

2762

Varulv.

När Kalla-Emma tjänade på en gård i Skåne, brukade där komma in en varulv i köket o gå bort till slubbaspannen. Han såg ut precis som en stor hund. En gång kastade hon en spann kokhett vatten efter honom. Om en stund kom ryktaren in, o han var så skällad. Det var han, som hade varit varulv. Men Kalla-Emma spottade honom i ansiktet o sade: "Tvi, din lea varulv." Och sen var han aldrig varulv mer.

Varulv.

Kloka.

Fru Smith, som levde här i Jämshög för ett tiotal år sedan, kunde mer än vanliga människor. Hon kunde bl.a. lägga kort o se, om man hade någon sprit i huset, och var man hade den. Ibland kom hon ner till mej o tiggde sprit, och om jag nekade henne, o sa att jag ingen hade, sade hon: "Säj inte så. Ja behöver den, o ja vet mycket väl, att du har, och var du har den." Och hon tog fram den också.

Kloka.

Präst med övernaturliga förmågor.

Peter Estenberg, född 1686, professor i Lund och kyrkoherde här i Jämshög åren 1727-1740, var ingen vanlig människa. Han hade svartkonstbok, kunde trolla och kunde genom armbågen se, vad som hände på andra platser.

Blekings
Jämshög

14

Uppst. av Rikth Johansson
1930.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2762

Hur det gick för mannen, som ville stjäla silver för Estenberg.

De tvättade silver en gång i prästgården och lade ut det på en vall i trädgården, för att det skulle torka. En karl, som gick där förbi, såg det. Han gick dit bort och tänkte snatta en pjäs. Men han kunde inte komma därifrån utan stod precis som fastvuxen. Så fick han stå en halv dag. Då gick Estenberg ut till honom och frågade: "Varför står du här?" Mannen förklarade, hur det var. "Gör aldrig om något sådant," sade Estenberg och lät honom gå.

När biskopen skulle hälsa på Estenberg.

När biskopen kom för att hälsa på Estenberg, träffade han honom i dörrhålet men blev ej insläppt. "Godda' bror," sa biskopen. Just som han sade detta, begynte hans hatt växa så högt, så högt, att han inte kunde komma igenom dörrhålet. "När du har suttit på din stol i Wittenberg så länge som ja, så kan du komma o kalla mej för bror sen," sade Estenberg.

När Estenbergs dräng var i stan för att köpa sill.

En gång var Estenbergs dräng i stan för att köpa hem sill.

"Vet du ,va vår dräng gör i stan i da?"sade Estenberg till sin fru.

"Nä, det vet ja inte,"tyckte frun. "Se då genom min armbåge,"sade

han. Och då såg hon, hur drängen plockade undan de stora sillarna

till sin mor och lade de små till prästen.

"Nå, var dä gott om sill i stan?"frågade Estenberg drängen, då

denne kom hem. "Ja, dä va dä,"sade drängen. "Ja, men du plockade ju

ut den stora sillen till din mor. Så ska du inte göra en annan gång,"

sade Estenberg.

När Estenbergs dräng fick tag på hans svartkonstbok.

En söndag hade drängen fått tag på Estenbergs svartkonstbok. Han började läsa i den och visste ej, vad han läste, men rätt vad det var, kom en hel mängd smådjävular fram och började riva honom. Prästen, som under tiden höll på att predika i kyrkan, kände på sig, att det inte stod rätt till därhemma, gick hem och fick då se eländet. Han gick först upp på vinden och hämtade en säck ärter, som han slängde till de onda andarna, för att de skulle ha något att sysselsätta sig med och låta pojken vara i fred. Under tiden hann sedan Estenberg ^{läsa} dem tillbaka. Därefter sade han till drängen, att han inte fick göra så mer.

När Estenbergs dräng ville gå på "rustelek".

En kväll frågade drängen Estenberg, om han fick gå på "rustelek" på ett ställe. "Ja," sade Estenberg, "men ja kan få följa mä." Så gingo de båda till det ställe, där det var dans. När de kommo fram stannade Estenberg vid fönstret och sade till drängen: "Vi ska bara titta lite granne först, innan vi går in." Sedan gav han drängen sina egna galoscher att sätta på sig. Därefter sade han till honom: "Titta genom min armbåge, ska du få se något." Drängen tittade, och han fick då se en karl med horn, som stod mitt ibland de dansande och klatschade på dem med en piska. Men då bad drängen, att han skulle få gå hem igen.

När drängen körde Estenberg på tre hjul.

En gång skjutsade drängen Estenberg till stan. På hemvägen gick ena vagnshjulet av. Drängen steg av och satte på hjulet samt körde vidare. Ånyo gick hjulet av, och drängen satte på det. Men när efter en stund hjulet gick av för tredje gången, sade Estenberg: "Sätt inte på det nu mer utan kasta upp det i vagnen." Drängen gjorde så och körde sedan hem på tre hjul. När de kommo hem, det var då ganska sent på natten, sade Estenberg: "Låt nu vagnen stå här på gården över natten." Drängen gjorde så, och på morgonen, när de kommo ut, såg de en liten gubbe stå vid vagnen.

När Hallaberget stod på guldstötter.

Nära intill Jämshögs prästgård ligger ett berg, som kallas Hallaberget.

Sent en julaftonskväll skulle Estenbergs dräng ut och vattna hästarna. Då han tittade uppåt Hallaberget, såg han, att detta stod på guldstötter, och att det lyste så lockande där. Han såg även, att de dansade däruppe. Drängen kunde inte motstå frestelsen utan sprang ifrån hästarna och ditupp. Och trollen där bjödo in honom till sin fest. Under tiden såg Estenberg, att hästarna lovade omkring ensamma. Då kom han underfund med att drängen var uppe på berget, gick in och klädde sig i prästkappa och gick ditupp. Han manade ut drängen, men trollen gjorde en ring omkring honom. "Min skugga och kappan kan ni få, men drängen är min," sade Estenberg och tog drängen. - Man påstod, att Estenberg ej hade någon skugga.

Blekning
 Rinter med
 Järnsög o:u

1930

Appt. P. J. Johansson
 Järnsög o:u

Fr. Christina Hjerppe

Sjukdom. f. 1862 i Ård.

LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

2762

Sjukdom.

Skärvan.

Det finns 9 sorters skärver. När de har skärven och ej botas, medan de äro barn, går den över till engelska sjukan. Fru Smith lärde mej, hur man skall bota skärven. Man tar ett höns-ägg och prickar hål i det med en nål och kokar det sedan i barnets urin. Därefter lägger man ägget i en myrstack. Så fort myrorna ha förtärt ägget, är barnet bra.